HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מוסרות משום גזל. שנתיאשו מהן הבעלים: **ופטורות מן המעשר.** משום דהפקירא ניהו: **מרייהו.** בעלים של תאנים: **והולפנו לו.** דשרו למיכל כל אדם: **משום סניות מילתא.** כלומר מרוע לב היה אומר כן ולא משום עין יפה דעדיין לא הפקירן: **אשכחיה.** לרבי טרפון גופיה דקאכיל מן התאנים דקסבר דהפקירא ניהו: **אחתיה.** לר' טרפון בשקא דהוא גברא שהיה משמרן: **על דבר זה.** שהגיל עצמו בכבוד תורתו דקאמר אוי לו לטרפון: **פריצים.** שהוציאו מציית המקדש: **ונעשו חול.** ואף על פי כן נהרג עליהם בלשנר: **אמאי ציערו.** ההוא גברא לר' טרפון הא מהפקירא קא אכיל: **וקא סבר היינו דגנבן.** להכי צעריה: **אי הכי אמאי ציער ר' טרפון נפשיה.** כיון שתפסו כגנב מאי הוה ליה למעבד: **היה לו לפייסו.** בממון: **לפענלס.** לשם שמים: **ודבר בהן לשם שמים.** שתהא כל כוונתך לשמים: **להיות עודר בו.** להשתכר ממנו כדי לאכול: **אלא קשיא דר' טרפון.** (ח) אם שרי ליה לאינים לאודועי נפשיה שהוא חכם במקום שאין מכירין אותו אמאי ציער נפשיה בשביל שהודיע לזה שהוא חכם: **שרו לי תגראי.** הקדימו דיני לשל אחרים בשביל כבוד תורתי: **וכני דוד להנים היו אלא מה וכו'.**

לפתות

מוסרות משום גזל. שנתיאשו מהן הבעלים: **ופטורות מן המעשר.** משום דהפקירא ניהו: **מרייהו.** בעלים של תאנים: **והולפנו לו.** דשרו למיכל כל אדם: **משום סניות מילתא.** כלומר מרוע לב היה אומר כן ולא משום עין יפה דעדיין לא הפקירן: **אשכחיה.** לרבי טרפון גופיה דקאכיל מן התאנים דקסבר דהפקירא ניהו: **אחתיה.** לר' טרפון בשקא דהוא גברא שהיה משמרן: **על דבר זה.** שהגיל עצמו בכבוד תורתו דקאמר אוי לו לטרפון: **פריצים.** שהוציאו מציית המקדש: **ונעשו חול.** ואף על פי כן נהרג עליהם בלשנר: **אמאי ציערו.** ההוא גברא לר' טרפון הא מהפקירא קא אכיל: **וקא סבר היינו דגנבן.** להכי צעריה: **אי הכי אמאי ציער ר' טרפון נפשיה.** כיון שתפסו כגנב מאי הוה ליה למעבד: **היה לו לפייסו.** בממון: **לפענלס.** לשם שמים: **ודבר בהן לשם שמים.** שתהא כל כוונתך לשמים: **להיות עודר בו.** להשתכר ממנו כדי לאכול: **אלא קשיא דר' טרפון.** (ח) אם שרי ליה לאינים לאודועי נפשיה שהוא חכם במקום שאין מכירין אותו אמאי ציער נפשיה בשביל שהודיע לזה שהוא חכם: **שרו לי תגראי.** הקדימו דיני לשל אחרים בשביל כבוד תורתי: **וכני דוד להנים היו אלא מה וכו'.**

לפתות

תנא הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות רבי ורבי יוסי בר רבי יהודה איקלעו להההוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות רבי הוה קא אכיל רבי יוסי בר ר' יהודה לא אכיל אתא מרהון אמר להו אמאי לא אכלי רבנן הוקפלו רוב המקצועות הוא ואף על פי כן לא אכיל ר' יוסי בר ר' יהודה קסבר משום סניות מילתא הוא דקאמר הדין גברא רבי חמא בר רבי חנינא איקלע להההוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות הוה קאכיל יהיב לשמעיה לא אכיל אמר ליה אכול כך אמר לי רבי ישמעאל בר רבי יוסי משום אביו הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר ר' טרפון אשכחיה ההוא גברא בזמן שהוקפלו המקצועות דקאכיל אחתיה בשקא ושקליה ואמטייה למשדיה בנהרא אמר (ח) לו אוי לו לטרפון שזה הורגו שמע ההוא גברא שבקיה וערק אמר רבי אבהו משום ר' חנניה בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר [9]אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן (ט) [8]כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם קל וחומר ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו (ט) כלי חול שנאמר [1]ובאו בה פריצים וחיללוה [9]כיון שפרצום נעשו חול נעקר מן העולם דכתיב [2]בה בליליא קטיל בלשצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא (ג) חי וקיים לעולם על אחת כמה וכמה ורבי טרפון כיון דכי אכיל דהוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא משום דההוא הוו גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי ציער נפשיה משום דרבי טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפייסו בדמים תניא [3]לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו [3]שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי (ד) אשנן שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא (ה) למד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנאמר [4]קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר [5]דרכיה דרכי נועם ואומר [6]עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר רבי אליעזר בר ר' צדוק אומר (ו)[3]עשה דברים לשם פעלם ודבר בהם לשמם (ז) [3]אל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קורדום להיות עודר בו וקל וחומר ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו כלי חול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה של תורה על אחת כמה וכמה אמר רבא [7]שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה דכתיב [7]ועבדך ירא את ה' מנעוריו אלא קשיא דר' טרפון (ו) דעשיר גדול היה והוה ליה לפייסיה בדמים רבא רמי כתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב [8]יהלך זר ולא פיך הא באתרא דידעי ליה הא באתרא דלא ידעי ליה אמר רבא [7]שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא (ט) שרו לי תיגראי ברישא דכתיב [9]ובני דוד כהנים היו (ו) מה כהן נוטל בראש אף תלמיד חכם נוטל בראש וכהן מנא לן דכתיב [10]וקדשתו כי את לחם (ה') אלהיך הוא מקריב (ז)[7]ותנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה

לפתוח

מסורת הש"ס

(א) [עיין תוספות סוטה ד: ד"ה נעקר], (ב) [מס' ד"ל זוטא פ"ב], (ג) [אבות פ"ד מ"ה], (ד) גיטין נט: מ"ק כח: הוריות יב:, (ה) [ע"ב],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר אוי לו לטרפון כל"ל ותיבת לו נמחק: (ב) שם קודם שנעשו חול כל"ל ותיבת כלי נמחק וכן לקמן: (ג) שם בכתרה של תורה שהוא קיים לעולם ועד על אחת כל"ל ותיבת מי ואות ו' נמחק: (ד) שם אשנה שאהיה זקן: (ה) שם אלא למוד מאהבה: (ו) שם דר' טרפון משום דעשיר גדול: (ז) שם וכני דוד כהנים היו וכי כהנים היו אלא מה כהן נוטל: (ח) רש"י ד"ה אלא וכו' דאם שרי ליה:

מוסף רש"י

אל תעשם עטרה. לדברי תורה, להתגדל בהם. אלא תלמוד על מנת ליטול עטרה שיקולו אותך רב ותתגדל בה. ואל תעשם קורדום לחפור בה. שאדם עושה בו מלאכה, וכן לא תלמוד אותה על מנת שאם תצטרך לבריות שתלמד אותה בשכר, אלא על מנת ללמד בתוכם (אבות פ"ד מ"ה).

תוספות

הוקפלו כו' מותרות משום גזל. שהבעלים מפקירין אותם: ופטורות מן המעשר. כהפקר: שנשתמשתי בכתרה של תורה. שהיתה אותו האיש בשביל כבוד תורתו [אי"ה אמאי ציער]. מאי הוה ליה למיעבד כיון שלא היה רוצה להיות בענין אחר בשלמא אי הוה שביק ליה כי אמר הוקפלו רוב המקצועות ניחא שהיה מצטער על מה שלא אמר לו: לאהבה את ה' אלהיך. משמע מאהבת הבורא ולא לכבוד עצמך: שרו לי תגראי. כלומר פסוק דין שלי תחילה:

עין משפט נר מצוה

כד א ב ג מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' י ופ"י מהל' מעשה הלכה ד טוש"ע יו"ד סי' רמו סעי' כא בהג"ה:

כה ד סמג עשין ג [טוש"ע שם]:

כו ה מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל"י [ופכ"א מהל' סנהדרין הל' ו] סמג עשין ג טוש"ע יו"ד סי' רמג סעי' ה [וטוש"ע חו"מ סי' טו סעי' א]:

תורה אור השלם

1. וְהָסִבּוֹתִי פָנַי מֵהֶם וְחִלְּלוּ אֶת צְפוּנִי וּבָאוּ בָהּ פָּרִיצִים וְחִלְּלוּהָ: יחזקאל ז כב
2. בַּה בְּלֵילְיָא קְטִיל בַּלְאשַׁצַּר מַלְכָּא כַּשְׂדָּאָה: דניאל ה ל
3. לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם: דברים ל כ
4. קְשָׁרֵם עַל אֶצְבְּעֹתֶיךָ כְּתָבֵם עַל לוּחַ לִבָּךְ: משלי ז ג
5. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם: משלי ג יז
6. עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר: משלי ג יח
7. וְהָיָה אֲנִי אֶלֹּךְ מֵאִתָּךְ וְרוּחִי יְיָ יִשָּׂאֲךָ עַל אֲשֶׁר לֹא אֵדָע וּבָאתִי לְהַגִּיד לְאַחִיאָב וְלֹא יְמִצָאֲךָ וַהֲרָגַנִי וְעַבְדְּךָ יָרֵא אֶת יְיָ מִנְּעֻרָי: מלכים א יח יב
8. יְהַלֵּךְ זָר וְלֹא פִיךָ נָכְרִי וְאַל שְׂפָתֶיךָ: משלי כז ב
9. וּבְנָיְהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וּבְנֵי דָוִד כֹּהֲנִים הָיוּ: שמואל ב ח יח
10. וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדֹשׁ יִהְיֶה לָךְ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם: ויקרא כא ח

גליון הש"ם

גמ' אוי לו שנשתמשתי. עיין ב"ק דף נט ע"ב ומהרש"א מ"ש שם: שם כיון שפרצום נעשו חול. עיין במס' ע"ז דף נב ע"ב: שם שרו לי תיגראי ברישא. עיין שבועות דף ל ע"א:

פירוש הרא"ש

מותרות מן הגזל. דמסתמא הפקירום הבעלים והפקר פטור מן המעשר: משום סניות מילתא. דכר שוי וגנאי היה לו אם לא יאמר לכם שיאכלו ולא מעכיבות לב אמר כן: אוי לי שנשתמשתי בכבוד תורתי. על שנפטר מאותו האיש בשביל כבוד תורתו: בה בליליא. באותו הלילה ששתו בכלי בית המקדש הוא ושריו: אמאי צעריה ההוא גברא. דמסתמא כל בעלי נכסים נקיאין בדין זה: א"ה אמאי ציער נפשיה. דכיון דשמע שרלה להרגו על שגנב תאניו היה לו לירא שבודאי יעשה כן וא"כ אמאי מצטער והלא יפה עשה שהגיל את עצמו מן המיתה ואף בלא מיתה נמי אמריגן לקמן שרי ליה לאודועי נפשיה בתחלה דלא ידעין ליה: ומשני כיון דעשיר גדול הוה היה לו לפייסו בדמים ולשלם לו כל התאניס שגנבו לו: עשה דברים לשם פעלם. לשמו של הקב"ה שפעל הכל למענהו: ודבר בהן לשמן. כל דבורך ומשאך בדברי תורה יהיה לשם התורה כגון לידע ולהבין ולהוסיף נקח ופלפול ולא לקנטר ולהתגאות: ולא תעשם עטרה להתגדל בהם. שתלמוד כדי להתעטר ולהתגדל: ולא קורדום לחתוך בהם. שתלמוד כדי שתהיה כלי מלאכתך להתפרנס בה: באתרא דלא ידעי ליה. כדי שלא יזלזלו בכבוד תורתו ויענשו: שרו לי תגראי ברישא. פסקו לי דיני כדי שלא אתבטל מלמודי: לבל דבר שבקדושה. בכל דבר שיעלה גדול ומקודש: